

Europese
Commissie

10 antwoorden op de economische crisis in Europa

de economische crisis

voldoende geld
voor de lidstaten

aanleiding

wie heeft de lidstaten
geholpen

had Europa
dit kunnen vermijden

hervormingen
versnellen

banken redden

en België!

domino-effect

wat moet
er nog gebeuren?

ISBN 978-92-79-37939-0
doi:10.2775/64911

28/03/12 11:47:49

De Europese Commissie noch enige persoon die namens de Commissie optreedt, is verantwoordelijk voor het gebruik dat wordt gemaakt van de informatie in deze publicatie.

Uitgavedatum: december 2013
© Europese Unie, 2013
Reproductie toegelaten op aanvraag
Contact: Catherine.dielens@ec.europa.eu
Vertegenwoordiging van de Europese Commissie in België
Website: www.eu4be.eu

Dit boekje probeert een zo duidelijk mogelijk antwoord te geven op deze complexe, actuele vragen. Het bevat een eerste deel in de vorm van 10 vragen, vergezeld van een verklarende **woordenlijst**, en een tweede deel "Om meer te weten" met enkele interessante links naar filmpjes, artikels en spelletjes.

Voorwoord

Beste leerkracht,

Sinds 2008 bevindt de wereldeconomie zich in een crisis. Het leek ons daarom gepast een overzicht te geven van het ontstaan van de economische crisis, en van de antwoorden die de Europese Unie geformuleerd heeft om deze het hoofd te bieden.

Deze pedagogische bundel, bestemd voor de derde graad van het algemeen secundair onderwijs, buigt zich over de vaak complexe, economische concepten in 10 vragen. De aangereikte concepten worden ter verduidelijking geïllustreerd aan de hand van grafieken, schema's en tabellen.

Leerkrachten die hier graag meer over weten, kunnen achteraan in deze bundel gedetailleerde fiches en een verklarende woordenlijst raadplegen.

Wij hopen dat dit instrument een antwoord kan bieden op de vraag naar pedagogisch materiaal in verband met de crisis, en een aantal zaken rond dit onderwerp kan verduidelijken.

We nodigen u uit uw reacties, opmerkingen en commentaren naar het volgende adres te sturen:

COMM-REP-BRU@ec.europa.eu

Jimmy Jamar

*Hoofd van de Vertegenwoordiging
van de Europese Commissie in België*

Inhoudsopgave

Sinds 2008	4
1. Wat houdt de "economische crisis" precies in?	5
2. Wat was de aanleiding van deze crisis?	6
3. Had de crisis vermeden kunnen worden in Europa?	7 - 8
4. Waarom heeft men de banken moeten redden?	9
5. Hoe is men erin geslaagd het domino-effect een halt toe te roepen?	10
6. Hadden de lidstaten voldoende financiële middelen om de maatregelen tot een goed einde te brengen?	11 - 12
7. En wanneer de landen geen geld meer hadden, wie heeft hen geholpen?	13
8. Tot slot, heeft de crisis de hervormingen versneld?	14 - 15
9. En wat met België?	16 - 17
10. Een reeks problemen zijn opgelost om de effecten van de crisis te beperken, maar welke blijven over?	18
Verklarende woordenlijst	19 - 20

Sinds 2008,
kent de Europese Unie, alsook de rest van de wereld,
een crisis zonder voorgaande.
De crisis is hét gespreksonderwerp geworden.

Hadden we dit kunnen vermijden ?

Hoe en waarom
is deze crisis ontstaan?

Hoe hebben de Europese Unie en België
getracht de crisis het hoofd te bieden ?

Dit boekje probeert een zo duidelijk mogelijk antwoord te geven op deze complexe, actuele vragen. Het bevat een eerste deel in de vorm van 10 vragen, vergezeld van een verklarende **woordenlijst**, en een tweede deel "Om meer te weten" met enkele interessante links naar filmpjes, artikels en spelletjes.

1

Wat houdt de "economische crisis" precies in ?

De term "crisis" wordt vandaag gebruikt om een moeilijke economische situatie aan te duiden. We spreken over "economische crisis" of "**recessie**" wanneer de totale waarde van wat een land produceert (**Bruto Binnenlands Product**) daalt gedurende twee opeenvolgende trimesters.

Recessie

Negatieve groei van het BBP gedurende twee opeenvolgende trimesters.

Bruto Binnenlands Product

Totale waarde van wat een land produceert in één jaar (zijn rijkdom). Het gebruik van deze inkomsten duidt de rijkdom van een land aan. Uitgedrukt in aantal inwoners, verwijst het BBP naar de levensstandaard van een bevolking.

2

Wat was de aanleiding van deze crisis ?

In 2007 steekt in de Verenigde Staten de "**subprime**"-crisis (hypothecaire risicoleningen) de kop op.

De Amerikaanse huishoudens kunnen het geld dat ze bij de banken geleend hebben om hun huis te kopen, niet meer terugbetalen. De rentevoet van hun lening stijgt, wat de som die afbetaald moet worden doet toenemen. Ten gevolge daarvan krijgen de banken het door hen geleende geld niet terug, aangezien de waarde van de gehypothekeerde goederen instort door de stijging van het aantal huizen dat te koop gezet wordt.

Omdat deze banken zelf ook geld geleend hebben bij andere banken, raakt het systeem verlamd. Het zogenaamde "domino-effect" veroorzaakt overal ter wereld problemen, en zo breidt de crisis zich uit naar de **financiële sector**.

Een **gevoel van wantrouwen** verspreidt zich, de banken beslissen minder geld te lenen, en zo komt men terecht in een **liquiditeitscrisis**. Wanneer de burgers vaststellen dat de banken minder geld lenen, geven ze minder uit (ze kopen minder auto's, kledij, boeken, computers, enzovoort). Uit angst om minder te verkopen, produceren bedrijven op hun beurt minder goederen en moeten daardoor een deel van hun personeel ontslaan, met een stijging van de werkloosheid tot gevolg. De financiële crisis tast de reële economie aan.

Liquiditeitscrisis

Duidt het fenomeen aan waarbij een staat of een bedrijf over onvoldoende middelen beschikt om haar engagementen na te komen. In het bankwezen spreekt men van liquiditeitscrisis wanneer de banken en andere financiële instellingen weigeren elkaar geld te lenen.

<http://ec.europa.eu/avservices/video/player.cfm?ref=1074443&videolang=nl&sitelang=en>

3

Had de crisis vermeden kunnen worden in Europa ?

In Europa hebben **macro-economische onevenwichtig-heden** bepaalde landen van de eurozone zeer kwetsbaar gemaakt voor economische schokken. Inderdaad, tijdens de voorbije decennia vergaarden we veel rijkdom, maar de staten gaven meer uit dan wat ze verdienden. Zo heeft België bijvoorbeeld een publieke schuld die gelijk is aan wat het land produceert in één jaar. Om geen schulden meer te hebben, zou het hele land dus een jaar moeten werken zonder iets uit te geven. Deze macro-economische onevenwichtig-heden werden eerst niet ernstig genomen. Men had begrotingen en macro-economisch beleid van naderbij moeten opvolgen, om zulke grote verschillen in concurrentie (**productiviteit van de arbeid**) tussen de lidstaten binnen de eurozone te vermijden. Zie "Om meer te weten 1".

Competitiviteit

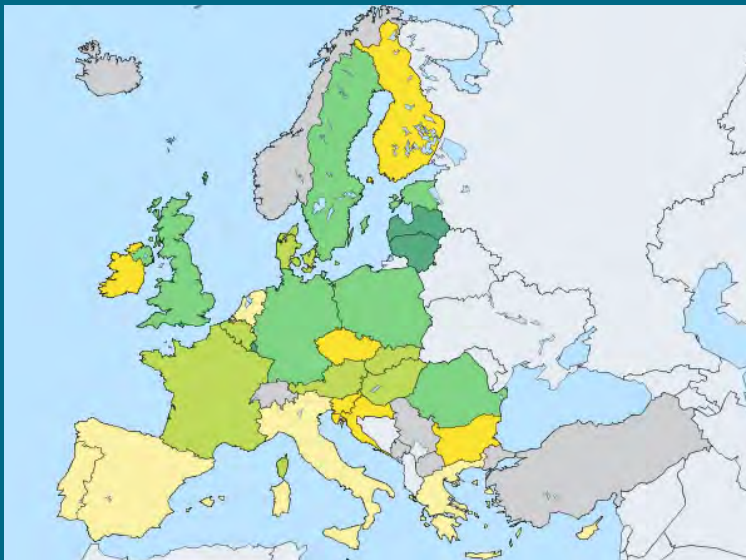
Capaciteit waarmee een land haar producten en diensten verkoopt op nationale en buitenlandse markten.

Macro-economische onevenwichtig-heden

Nefaste globale fenomenen. De voornaamste zijn inflatie (algemene stijging van het prijsniveau), de werkloosheidsgraad (verhouding tussen de werkloze actieve bevolking en de totale actieve bevolking) en het buitenlands tekort (wanneer een land meer invoert dan het uitvoert).

Productiviteit van de arbeid = Verhouding tussen de productie en het aantal gewerkte uren (BBP / gewerkte uren).

Ongelijkheden tussen lidstaten Groei tempo van het BBP in 2013 Q2 (% variatie 2012 Q2)

De zwakke groei van het **bruto binnenlands product** heeft de overheidsfinanciën en de overheidsschuld onder druk gezet, en heeft grote tekorten op de **lopende rekening** teweeggebracht.

Betalingsbalans

Netto-kapitaalstromen die afkomstig zijn van de uitwisseling van goederen en diensten, inkomsten en lopende rekeningen.

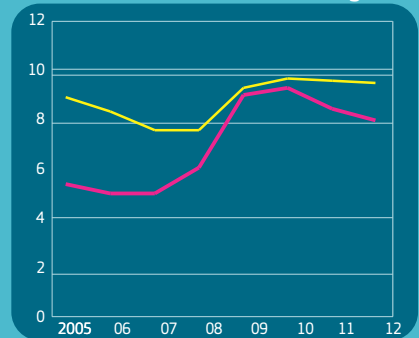
Bruto Binnenlands Product

Totale waarde van wat een land produceert in één jaar (zijn rijkdom). Het gebruik van deze inkomsten duidt de rijkdom van een land aan. Uitgedrukt in aantal inwoners, verwijst het BBP naar de levensstandaard van een bevolking.

Groei van het BBP (%)

Werkloosheid (% van de actieve bevolking)

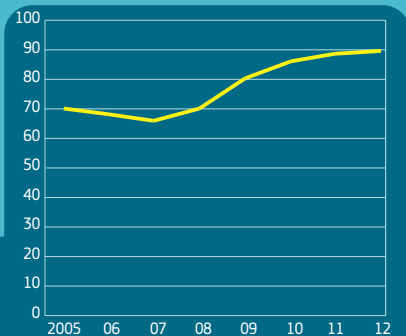
Werkloosheid

verhouding tussen de werkloze actieve bevolking en de totale actieve bevolking

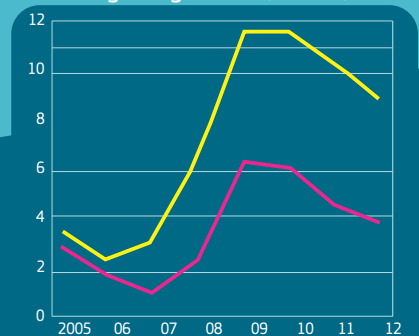
VS

Eurozone

Bruto-overheidsschuld (% BBP)

Begrotingstekort (% BBP)

Overheidsschuld

Geheel van leningen aangegaan door de staat, de lokale besturen en sociale zekerheidsinstellingen.

Begrotingstekort

Negatieve som van de inkomsten en uitgaven van de staat, de lokale organen en de sociale zekerheidsinstellingen. Wanneer de uitgaven van een land hoger zijn dan de inkomsten, moet het land geld lenen. Dit doet de schuld van het land toenemen (het tekort van vandaag bepaalt de schuld van morgen).

Bron: Diensten van de Europese Commissie

4

Waarom heeft men de banken moeten redden?

De banken lenen geld aan elkaar, wat we **interbancaire kredietverlening** noemen. Wanneer een bank zich in moeilijkheden bevindt, bestaat de mogelijkheid dat dit ook andere banken in gevaar brengt. Het risico van een **domino-effect** brengt het hele bankwezen in gevaar.

In 2008 bevinden verschillende banken in Ierland, het Verenigd Koninkrijk maar ook in België zich in moeilijkheden. Fortis, de voornaamste bank – en verzekeringsgroep van de Benelux-landen, moet beroep doen op een **reddingsplan** dat opgesteld wordt door deze drie landen. Vervolgens moet ook Dexia genationaliseerd worden. In oktober 2008, hebben ook de banken ING en KBC op hun beurt nood aan financiële steun van de Belgische en Nederlandse overheden. Het gaat om een zeer groot bedrag voor de Belgische staat, en dit terwijl de overheidsschuld al zeer hoog was.

Ten gevolge van de lange lijst aan financiële tussenkomsten van de Europese staten, verliezen de Europese beurzen eind 2008 een vierde van hun waarde. Vanaf de eerste maanden van 2009, zijn alle economische sectoren geraakt door de crisis. De Europese en internationale instellingen (de Europese Commissie, de Europese Centrale Bank en het Internationaal Monetair Fonds) en de lidstaten slaan de handen in elkaar om te vermijden dat de **bankencrisis** zich uitbreidt over het hele continent.

5

Hoe is men erin geslaagd het domino-effect een halt toe te roepen ?

Eerst en vooral was het belangrijk een paniekbeweging te vermijden. Aangezien men vreesde dat de banken failliet zouden gaan en dat de huishoudens plots hun spaargeld zouden afhaken, besliste de Europese Unie om spaarders een deposito tot 100.000 euro te garanderen indien hun bank failliet zou gaan.

Naast paniek bij de spaarders vermijden, moest men ook de banken redden en de Europese financiële markten geruststellen om een domino-effect te voorkomen. Daarom voert de Europese Unie eind 2012 het **Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM)** in (Zie "Om meer te weten 2").

Eind 2008 stelt de Europese Commissie een economisch herstelplan op ter waarde van 200 miljard euro, gefinancierd door de lidstaten (1,5% van het BBP) en het Europees budget (0,3%). Dit plan wordt vergezeld door de mogelijkheid om **hersteluitgaven** te vermeerderen op voorwaarde dat ze gericht en tijdelijk zijn (sociaal-bevorderende investeringen), steeds rekening houdend met het **begrotingstekort**.

Begrotingstekort

Negatieve som van de inkomsten en uitgaven van de staat, de lokale organen en de sociale zekerheidsinstellingen. Wanneer de uitgaven van een land hoger zijn dan de inkomsten, moet het land geld lenen. Dit doet de schuld van het land toenemen (het tekort van vandaag bepaalt de schuld van morgen).

Hersteluitgaven

Overheidsuitgaven die gericht zijn op een economisch herstel, met andere woorden een stijging van de economische activiteit en een daling van de werkloosheid in tijden van zwakke economische groei of recessie.

6

Hadden de lidstaten voldoende financiële middelen om de maatregelen tot een goed einde te brengen?

Oorspronkelijk dacht men dat men simpelweg de financiële markten moest geruistellen, en een aanzienlijke geldsom moest injecteren in de economie. Dit is echter niet voldoende, want in januari 2009 stuiken de economische indicatoren in elkaar, de industrie krijgt steeds minder opdrachten en de werkloosheid neemt toe.

De landen maken steeds meer schulden. In 2009 is Griekenland het eerste land waarvan de overheidsschuld oploopt tot 130% van het BBP. Naar aanleiding hiervan springen andere overheden in de bres om hun banken in moeilijkheden te redden, maar daardoor stijgt hun **overheidsschuld** aanzienlijk. De landen trachten de overheidsuitgaven te verminderen terwijl hun inkomsten dalen, wat hen doet belanden in een **crisis van overheidsobligaties**.

Overheidsschuld

Geheel van leningen aangegaan door de staat, de lokale besturen en sociale zekerheidsinstellingen.

De crisis van overheidsobligaties heeft zeer verschillende oorzaken en gevolgen gehad van land tot land:

In Griekenland kondigt de minister van Financiën in 2009 een begrotingstekort van 12,7% aan (in tegenstelling tot de 6% die eerder was aangegeven), wat een verlies aan vertrouwen in de markten veroorzaakt. Een **ratingbureau** verlaagt de kredietrating (beoordeling die de terugbetalingscapaciteit van een land aanduidt). Wanneer de rating verlaagd wordt, stijgt de rentevoet waaraan een land een lening kan afsluiten. De investeerders verliezen vertrouwen en het land bevindt zich op de rand van een faillissement.

Ratingbureau

Bedrijf of instelling belast met de financiële beoordeling van publieke organen (bijv. Staten) of bedrijven aan de hand van criteria die bepaald worden door de wetgeving of door marktpelers.

Ierland steekt zich enorm in de schulden door in 2010 de banken te herkapitaliseren (**bankencrisis**).

In Portugal zien de huishoudens hun rentevoet toenemen door de verlaging van de kredietbeoordeling van hun land (**crisis van de huishoudens**).

- In Spanje is de **crisis van de huishoudens** te wijten aan het uiteenspatten van de **vastgoedzeepbel**. De kredietbeoordeling van het land wordt eveneens verlaagd, gezien het zwakke vooruitzicht wat betreft de groei van de Spaanse economie die zeer nauw samenhangt met de vastgoedsector. Vanwege het belang van de Spaanse economie voor de eurozone, is deze kredietverlaging echter nog verontrustender dan die van Griekenland.
- Vastgoedzeepbel**
Systematische kloof tussen de prijs van een onroerend goed en haar intrinsieke waarde.
- In 2012 ontstaat een **bankencrisis** in Cyprus. De staat beslist haar bankensector te herkapitaliseren aangezien de banken er niet in slagen zich te financieren vanuit de financiële markten.

De omstandigheden van een opeenvolging van crisissen zonder voorgaande...

7

En wanneer de landen geen geld meer hadden, wie heeft hen geholpen?

Laten we even terugkomen op de situatie in Griekenland om uit te leggen wat er gebeurd is in 2010. Griekenland stond aan de rand van een faillissement en moest een grote som geld lenen om werkzaam te blijven. Uit naam van de **Europese solidariteit**, was er geen sprake van een lidstaat aan zijn lot over te laten. Bovendien, aangezien Griekenland deel uitmaakt van de eurozone, was er een risico op besmetting van de andere landen in de eurozone en verlies aan geloofwaardigheid van de monetaire unie. Uiteindelijk vond men een oplossing. Griekenland ontving een eerste hulppakket in de vorm van kredietfaciliteiten (leningen aan een voordeligere rentevoet dan wat men op de markt kan verkrijgen), afkomstig van andere landen uit de eurozone en het Internationaal Monetair Fonds. In ruil daarvoor moest Griekenland monsterbesparingen doorvoeren en een **macro-economisch aanpassingsprogramma** opstellen, zoals vastgelegd in het Memorandum van Overeenstemming (Zie "Om meer te weten 2").

Macro-economische aanpassingsprogramma's programma van hervormingen en budgettaire consolidatie dat gerespecteerd moet worden volgens een nauwgezette tijdslijn door elke lidstaat die geniet van financiële hulp.

Gezien de verslechtering van de situatie in verschillende lidstaten, creëren de ministers van Financiën van de eurozone, de "Eurogroep" (zie "Om meer te weten 4"), eind 2012 het Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM) om te voorkomen dat de crisis in één lidstaat van de eurozone de andere landen die de eenheidsmunt delen, zou destabiliseren.

8

Tot slot, heeft de crisis de hervormingen versneld ?

De crisis heeft ten minste het voordeel gehad de oprichting van een Europees **economisch en financieel bestuursorgaan** te versnellen. De lidstaten en de Europese instellingen zijn een aantal bepalingen overeengekomen om te vermijden dat dergelijke situaties zich zouden herhalen.

Economisch bestuur

Manier waarop de economie van een land of bedrijf bestuurd wordt.

De maatregelen betreffen de *financiële sector*, en de banken in het bijzonder, maar gaan ook in de richting van een striktere omkadering van het *economisch en budgettair beleid van de lidstaten*.

Wat betreft de financiële stabiliteit, heeft men eind 2012 het **Europees Stabiliteitsmechanisme** opgericht, met als doel financiële hulp te bieden aan alle lidstaten van de eurozone die zich in financiële moeilijkheden bevinden of het risico lopen in een dergelijke situatie terecht te komen.

Tegelijkertijd heeft men een **Bankenunie** opgericht. Tot op heden bestond er een kloof tussen het financiële systeem dat geen grenzen kent enerzijds, en de regelgeving die gehandhaafd wordt op nationaal niveau zonder internationale coördinatie, anderzijds. Er bestonden wel degelijk Europese autoriteiten, maar deze hadden enkel een raadgevende functie. Sinds 2011 beschikt men over een toezicht – en controlesysteem van de financiële sector. De bestaande structuren zijn aanzienlijk versterkt en omgevormd tot volwaardige controleautoriteiten van de markten, de verzekeringen en de banken. Vanaf september 2014 zal de Europese Centrale Bank, in samenwerking met de nationale controleorganen van de banken, toezien op de financiële stabiliteit van ongeveer 130 banken binnen de eurozone. Ze zal in staat zijn de kredietinstellingen te verplichten bepaalde corrigerende maatregelen te nemen. Dit **uniek banktoezichtmechanisme** zal verplicht worden voor alle leden van de eurozone en toegankelijk voor alle andere leden van de Europese Unie. De **Europese bankautoriteit** is belast met het uitwerken van controleprocedures die de toezichthouders van de nationale banken zullen moeten volgen. De banken nemen ook hun verantwoordelijkheid door hun financiële situatie op te volgen door middel van bepaalde instrumenten, de zogenaamde "**stresstests**". Deze tests worden uitgevoerd door de centrale banken. Dit laat toe de scenario's te vermijden die de Europese Unie net heeft doorgemaakt, waarbij de centrale banken tussenbeide zijn moeten komen om de banken te redden.

Stresstests

Oefeningen die extreme maar mogelijke economische en financiële situaties nabootsen om de gevolgen hiervan op banken te kunnen bestuderen en hun weerbaarheid ten opzichte van deze situaties in te schatten.

Een speciaal fonds, het "**Crisisresolutiefonds**", zal gespijsd worden met inkomsten van bankheffingen. Het komt er eigenlijk op neer dat men banken verplicht een verzekering af te sluiten. Bovendien heeft de Europese Unie een wetgeving goedgekeurd die de bonussen van bankbestuurders aan banden moet leggen, en ze heeft ook gevraagd aan bepaalde landen het bankgeheim te versoepelen met het oog op meer transparantie. De **financiële regelgeving** is dus een domein waarin de instellingen een enorme vooruitgang hebben geboekt tijdens de crisis.

Behalve de banken, heeft de crisis ook het economisch bestuur van Europa aanzienlijk doen vooruitgaan. Van een spoedbeheer geleid door de individuele landen in 2008, is men vanaf 2009 geëvolueerd naar een coördinatie van het budgettair en macro-economisch beleid via de invoering van verschillende regelgevingsdomeinen (Zie "*Om meer te weten 3*").

De Europese Unie heeft meer bevoegdheid gekregen door in 2011 een nieuwe werkmethode te introduceren die men het **Europees Semester** noemt (besluitvormingskalender die 6 maanden beslaat – Zie "*Om meer te weten 4*") alsook nieuwe toezichtmechanismen. De toezichtcyclus en de coördinatie articuleren zich rond 3 economische beleidscoördinatie-assen: begroting, macro-economisch beleid en de beleidsvoering in verband met de **Europa 2020**-doelen op het vlak van onderwijs, opleiding, energie, klimaatsverandering, en de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting (Zie "*Om meer te weten 6*"). De staten erkennen hun verantwoordelijkheid in deze crisis en voeren een striktere controle van hun overheidsuitgaven in, door een driejaarlijks herstelplan voor te stellen en hun begroting voor te leggen aan de Europese Commissie en de leden van de Eurogroep, nog voor dat deze wordt goedgekeurd (Zie "*Om meer te weten 5*").

9

En wat met België? ?

Eerst en vooral is het belangrijk te vermelden dat het nog steeds België is dat in de eerste plaats kan beslissen welke maatregelen het neemt.

De crisis heeft bestaande onevenwichtigheden aan het licht gebracht. België voert bepaalde hervormingen door om op duurzame wijze uit de crisis te raken en zich aan te passen aan de maatschappelijke veranderingen.

België moet voornamelijk het hoofd bieden aan drie soorten problemen:

Ten eerste, haar **overheidsschuld** is hoog (ongeveer 100% van het BBP). Haar **begroting** vertoont een **tekort** want het land geeft meer uit dan het verdient. De Belgische autoriteiten nemen maatregelen om deze problemen op te lossen. Een stappenplan, ook landenspecifieke

aanbeveling genoemd, wordt gebruikt als leidraad.

Ten tweede heeft België te kampen met een **veroudering van haar bevolking**.

De leeftijds piramide keert zich stilaan om ten gevolge van een daling van het geboortecijfer. Als die tendens zich doorzet, zal de actieve bevolking niet langer in staat zijn de kosten van de pensioenen en gezondheidszorg te dekken. België heeft verschillende hervormingen doorgevoerd, maar deze zijn hoogstwaarschijnlijk nog niet voldoende. Men zal ongetwijfeld nog meer inspanningen moeten leveren. Het is een probleem waar meerdere lidstaten van de Unie mee kampen.

Overheidsschuld

Geheel van leningen aangegaan door de staat, de lokale besturen en sociale zekerheidsinstellingen.

Begrotingstekort

Negatieve som van de inkomsten en uitgaven van de staat, de lokale organen en de sociale zekerheidsinstellingen. Wanneer de uitgaven van een land hoger zijn dan de inkomsten, moet het land geld lenen. Dit doet de schuld van het land toenemen (het tekort van vandaag bepaalt de schuld van morgen).

Aanbeveling

Aanbeveling van de Raad van de Europese Unie die richting wil geven aan de nationale besluitvorming. Deze aanbeveling is gebaseerd op de analyse van economische en sociale prestaties die een land levert in de context van de vastgestelde prioriteiten in de Jaarlijkse Groeianalyse.

Ten slotte lijdt België ook onder een verlies aan **competitiviteit**.

Dat wil zeggen dat België achterop hinkt ten opzichte van haar buurlanden wat betreft de productie van goederen en diensten aan een interessante verhouding tussen prijs en kwaliteit. Verschillende

factoren kunnen deze situatie verklaren: relatief hogere arbeidskosten dan in de buurlanden, hogere energieprijzen en een zwakkere toegevoegde waarde van verwerkte producten. Aangezien België een klein land is in het hart van Europa, bestaat een groot deel van haar inkomsten uit export, vooral naar buurlanden¹. Als de kosten te hoog zijn, dan bestaat het risico dat bedrijven in het buitenland gaan produceren, wat nefast is voor de Belgische economie.

Competitiviteit

Capaciteit waarmee een land haar producten en diensten verkoopt op nationale en buitenlandse markten.

¹ De [exporthoeveelheid](#) vormt ongeveer twee derde van het [Bruto Binnenlands Product](#) (2012), dus België is zeer afhankelijk van buitenlandse handel.

10

Een reeks problemen zijn opgelost om de effecten van de crisis te beperken, maar welke blijven over?

Een groot aantal maatregelen zijn genomen door de Unie om het economisch en financieel bestuur te verbeteren.

Om de opbouw van een economische en monetaire unie te voltooien, heeft de Europese Commissie een gedetailleerde kalender opgesteld die op middellange termijn de budgettaire capaciteit van de eurozone zou moeten kunnen versterken om zo structurele hervormingen in economieën in moeilijkheden te kunnen doorvoeren, en op lange termijn een onafhankelijk budget te creëren voor de eurozone. Dit budget kan dan worden gebruikt om de economische en monetaire unie te voorzien van haar eigen financiële middelen om de lidstaten die verzwakt zijn door economische schokken, te helpen (Zie "Om meer te weten 7").

De beslissingen die genomen worden op Europees niveau – op het vlak van financiën, begroting en economie – gaan in de richting van een geleidelijke totstandbrenging van een politieke Unie.

Verklarende woordenlijst

Aanbeveling

Aanbeveling van de Raad van de Europese Unie die richting wil geven aan de nationale besluitvorming. Deze aanbeveling is gebaseerd op de analyse van economische en sociale prestaties die een land levert in de context van de vastgestelde prioriteiten in de Jaarlijkse Groeianalyse.

Begrotingstekort

Negatieve som van de inkomsten en uitgaven van de staat, de lokale organen en de sociale zekerheidsinstellingen. Wanneer de uitgaven van een land hoger zijn dan de inkomsten, moet het land geld lenen. Dit doet de schuld van het land toenemen (het tekort van vandaag bepaalt de schuld van morgen).

Betalingsbalans

Netto-kapitaalstromen die afkomstig zijn van de uitwisseling van goederen en diensten, inkomsten en lopende rekeningen.

Bruto Binnenlands Product

Totale waarde van wat een land produceert in één jaar (zijn rijkdom). Het gebruik van deze inkomsten duidt de rijkdom van een land aan. Uitgedrukt in aantal inwoners, verwijst het BBP naar de levensstandaard van een bevolking.

Buitenlandse schuld

Geheel van schulden die aangegaan zijn door de economische spelers van een land bij buitenlandse economische spelers.

Buitenlands tekort

Negatieve handelsbalans. Gebaseerd op het verschil tussen de geldelijke waarde van de export van goederen en diensten van een land, en de geldelijke waarde van de invoer van goederen en diensten.

Competitiviteit

Capaciteit waarmee een land haar producten en diensten verkoopt op nationale en buitenlandse markten.

Economisch bestuur

Manier waarop de economie van een land of bedrijf bestuurd wordt.

Economische samenwerkingsprogramma's

Hervormings- en begrotingsconsolidatieprogramma's die elk land van de eurozone met een buitensporig begrotingstekort moet respecteren.

Fonds

Geldsom die op een rekening wordt gestort, klaar om gebruikt te worden.

Hersteluitgaven

Overheidsuitgaven die gericht zijn op een economisch herstel, met andere woorden een stijging van de economische activiteit en een daling van de werkloosheid in tijden van zwakke economische groei of recessie.

Liquiditeitscrisis

Periode waarin een staat of een bedrijf over onvoldoende middelen beschikt om haar engagementen na te komen. In het bankwezen spreekt men van liquiditeitscrisis wanneer de banken en andere financiële instellingen weigeren elkaar geld te lenen.

Macro-economische aanpassingsprogramma's

Hervormings- en begrotingsconsolidatieprogramma's die elke staat die geniet van financiële hulp moet respecteren aan de hand van een gedetailleerde kalender.

Macro-economische onevenwichtigheden

Nefaste globale fenomenen. De voornaamste zijn inflatie (algemene stijging van het prijsniveau), de werkloosheidsgraad (verhouding tussen de werkloze actieve bevolking en de totale actieve bevolking) en het buitenlands tekort (wanneer een land meer invoert dan het uitvoert).

Omgekeerde gekwalificeerde meerderheid

Om een begrotingstekort goed te keuren is een omgekeerde gekwalificeerde meerderheid nodig wat betekent dat de beslissing van de Commissie aangenomen zal worden als een gekwalificeerde meerderheid van de lidstaten zich hier niet tegen verzet.

Overheidsschuld

Geheel van leningen aangegaan door de staat, de lokale besturen en sociale zekerheidsinstellingen.

Productiviteit van de arbeid

Verhouding tussen de productie en het aantal gewerkte uren (BBP / gewerkte uren).

Ratingbureau

Bedrijf of instelling belast met de financiële beoordeling van publieke organen (bijv. Staten) of bedrijven aan de hand van criteria die bepaald worden door de wetgeving of door marktspelers.

Recessie

Negatieve groei van het BBP gedurende twee opeenvolgende trimesters.

Stresstests

Oefeningen die extreme maar mogelijke economische en financiële situaties nabootsen om de gevolgen hiervan op banken te kunnen bestuderen en hun weerbaarheid ten opzichte van deze situaties in te schatten.

Structureel tekort

Aangepast begrotingstekort, waarbij conjunctuurmaatregelen in rekening gebracht worden (bijvoorbeeld de stijging van de werkloosheidsuitkeringen in crisistijd).

Vastgoedzeepbel

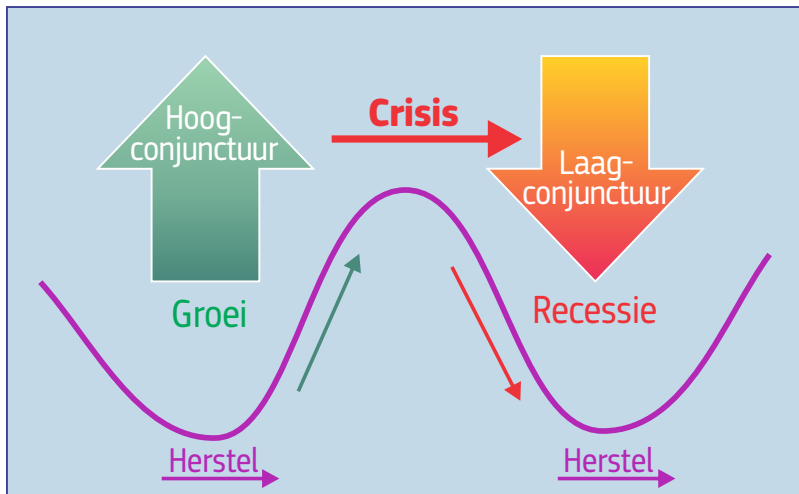
Systematische kloof tussen de prijs van een onroerend goed en haar intrinsieke waarde.

1. De conjunctuurcycli

De economie evolueert in cycli: periodes van economische **groei** en tijden van **recessie** wisselen elkaar af. Het begrip recessie verwijst naar de vertraging van de economische groei, die leidt tot verlies van jobs, werkloosheid, begrotingstekorten en faillissementen. De onderliggende oorzaken van de recessie identificeren is helemaal niet zo eenvoudig als het lijkt. Dikwijls zijn zelfs de economen het niet eens met elkaar wat betreft het relatieve gewicht dat moet worden toegekend aan de verschillende factoren (politieke, financiële, technische, psychologische, enz.) die aan de basis liggen van de veranderingen in consumptiepatronen en/of het investeringsbeleid en die het tempo van de economische cyclus bepalen.

Conjunctuurcycli

Om de impact van de recessie te beperken, kan de regering een **contracyclisch economisch beleid** voeren. Met het oog op de bevordering van economische activiteit en het effenen van de cycli, kan gebruik gemaakt worden van financiële middelen (geld in de economie injecteren, met risico op inflatie) of begrotingsmiddelen (belastingverlaging om het privaat ondernemerschap te stimuleren, of overheidsuitgaven verhogen door middel van investeringen, met het risico begrotingstekorten te creëren). Ook de zogeheten automatische stabilisatoren (bv. werkloosheidsuitkeringen) kunnen in zekere mate de negatieve effecten verzachten die een plotse toename van het aantal werkzoekenden zou kunnen hebben op de consumptie.

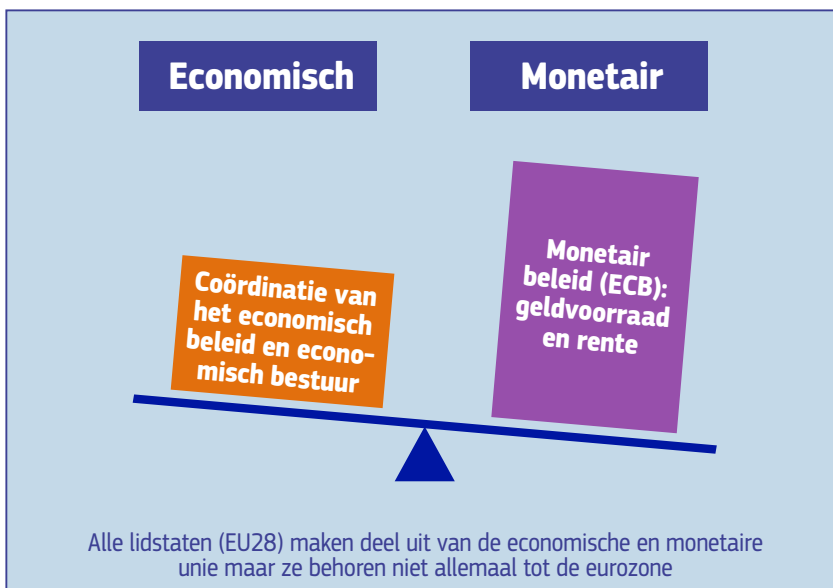
¹ **Automatische stabilisator:** passieve economische maatregel die de gevolgen van economische schokken waar een land in recessie of oververhitting door getroffen kan worden, kan verminderen. Zo tempert de werkloosheidsvergoeding het effect van de toename van het aantal werkzoekenden op de consumptie in tijden van crisis.

Aangezien het monetaire beleid bepaald wordt door de Europese Centrale Bank, beïnvloeden de nationale regeringen voornamelijk het begrotingsbeleid.

De Europese Unie beschikt over een hechte **monetaire** unie, maar de **economische** unie is minder vergevorderd. In de loop der tijd zijn er tussen de EU-landen verschillen ontstaan op het vlak van groei, inflatie en concurrentievermogen. Daarom moeten deze verschillen aangepakt worden en moet men door middel van een betere economische coördinatie, negatieve effecten trachten te voorkomen. Anderzijds zijn beslissingen op het niveau van het monetaire beleid sneller voelbaar (een stijging van de rentevoet voelt men van de ene dag op de andere), terwijl er op het niveau van het begrotingsbeleid rekening moet worden gehouden met de nodige uitvoeringstermijn van de maatregelen.

Economische en monetaire unie

Onevenwicht tussen economisch en monetaire beleid

²Een deel van het economisch beleid van de lidstaten wordt bepaald op Europees niveau.

Binnen de economische en monetaire unie (EMU), zijn een aantal beleidslijnen uitgewerkt die gericht zijn op het versterken van de economische stabiliteit.

Het Europees monetair beleid = wordt bepaald door de Europese Centrale Bank (ECB). Het hoofdoel van dit gemeenschappelijk beleid is het handhaven van prijsstabiliteit en de waarde van de euro, door vaststelling van de rente voor leningen die banken verstrekken. De ECB heeft het monopolie op het drukken van bankbiljetten.

Het begrotingsbeleid = hieronder vallen belastingen en overheidsuitgaven. Dit domein is de bevoegdheid van de nationale regeringen, maar hoort conform te zijn met de respectievelijke Europese voorschriften.

De andere economische beleidsdomeinen = de arbeidsmarkt of de pensioenstelsels — valt onder de bevoegdheid van de nationale regeringen, maar wordt gecoördineerd op het niveau van de EU in het kader van het Europees semester (zie 4).

2. Steun aan Griekenland en de financiële "firewall" van de Europese Unie

De Europese Unie heeft Griekenland in eerste instantie geholpen door bepaalde **leenfaciliteiten** ter beschikking te stellen. Het eerste steunpakket, in 2010, van 110 miljard euro was voor €80 miljard euro afkomstig uit andere landen van de eurozone, en voor de resterende €30 miljard van het Internationaal Monetair Fonds. Deze steun werd toegekend in ruil voor hervormingen. In 2011 werd een tweede steunpakket ter waarde van €130 miljard toegekend, in de vorm van bilaterale leningen en leningen afkomstig uit het **Europees Fonds voor Financiële Stabiliteit**³ (EFFS), onderworpen aan strikte voorwaarden die werden vastgelegd in een **Memorandum van Overeenstemming**. Particuliere schuldeisers namen eveneens deel aan de vermindering van de schuld.

De Europese Unie heeft vervolgens in 2010 een **Europees Fonds voor Financiële Stabiliteit (EFFS)** voor de lidstaten van de eurozone gecreëerd. Dit financiële instrument, dat tijdelijk ingevoerd werd om de eerste crisismaatregelen te kunnen nemen, is een schuldfonds waarvoor geld werd opgehaald op de markten en dat leningen gewaarborgd door de lidstaten van de eurozone kan verstrekken aan lidstaten in economische moeilijkheden (kredietverleningscapaciteit van €440 miljard). Parallel aan dit fonds, heeft de Europese Unie in 2010 ook een **Europees Financieel Stabilisatiemechanisme (EFSM)** opgericht, ter ondersteuning van alle lidstaten van de Europese Unie. Dit mechanisme moet de Europese Commissie in staat stellen om tot **€60 miljard** te lenen op de financiële markten (gegarandeerd door de EU-begroting). De steun werd verleend onder bepaalde voorwaarden, die uiteengezet werden in een streng **macro-economisch aanpassingsprogramma** (gedefinieerd in een **Memorandum van Overeenstemming**), waarvan de voortgang regelmatig wordt beoordeeld door de **Troika**⁴. Een toezichtsprogramma werd eveneens opgericht, tot 75 % van de lening terugbetaald zou zijn.

De landen die deze financiële steun ontvingen moeten geen **stabiliteits- of convergentieprogramma** indienen, en zijn niet onderworpen aan een **diepgaande analyse** van de macro-economische onevenwichtigheden, aangezien alle betrokken domeinen reeds inbegrepen zijn in de **macro-economische aanpassingsprogramma's** (zie "Om meer te weten 4").

Eind 2012 werden deze 2 tijdelijke instrumenten (EFFS — EFSM) vervangen door het **Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM)**. Deze internationale financiële instelling, waarvan alle lidstaten van de eurozone vanaf hun aansluiting automatisch deel uitmaken, verschaft financiële bijstand aan lidstaten van de eurozone die te maken kregen met financiële moeilijkheden of deze dreigen te ondervinden (ondertekenaars van het Verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur - VSCBL. Zie ook 3). Dit is een permanent fonds waarvan de kapitaalreserve de grootste is ter wereld. Haar

³ Fonds: geld beschikbaar om te beleggen, te gebruiken, te investeren.

⁴ Troika: verwijst naar de drie partijen die moeten bepalen of EU-lidstaten met financiële tekorten voldoen aan de afgesproken bezuinigingen en hervormingen die zijn vastgesteld als voorwaarde voor het ontvangen van financiële hulp. De drie **partijen zijn: de Europese Commissie, het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Europese Centrale Bank (ECB)**.

kredietverleningscapaciteit bedraagt €500 Miljard (totale kapitaalbreng: €700 Miljard, waarvan €80 Miljard vrijgemaakt werd door de lidstaten — afhankelijk van hun welvaart, en €620 Miljard is opvraagbaar kapitaal „indien nodig”). In 2013 heeft het Europees stabiliteitsmechanisme een programma voor de herkapitalisatie van de banken in Spanje gefinancierd, alsook een **macro-economisch aanpassingsprogramma** voor Cyprus, voor een totaalbedrag van €50 Miljard. Het ESM biedt een lagere rente dan de markt voor leningen aan lidstaten in moeilijkheden en voor de herkapitalisatie van kredietinstellingen. Daarnaast kan het ESM ook instaan voor de aankoop van **obligaties** van deze lidstaten.

3. Herzieningen van het Stabiliteits- en Groeipact

Het **Stabiliteits- en Groeipact** werd in 1997 ingevoerd met het oog op de verlenging van de maatregelen rond de verlaging van de begrotingstekorten, die waren vastgelegd voor de aanneming van de euro (**Criteria van Maastricht**⁵ - 1992).

Het pact verplicht de lidstaten om hun begrotingsdoelstellingen op middellange termijn (het lopende jaar + 3 jaar) in **hun stabiliteits- of convergentieprogramma** (afhankelijk van of ze al dan niet aangesloten zijn bij de eurozone — zie "Om meer te weten 4") te herbekijken. Dit om te vermijden dat de lidstaten een schuld opbouwen die een bedreiging zou kunnen vormen voor de stabiliteit van de eurozone. Het pact verplicht de lidstaten tevens om de **buitensporige overheidstekorten** te herstellen volgens een duidelijk tijdschema. De 2 belangrijkste criteria van het pact zijn: het **begrotingstekort** moet lager zijn dan 3 % van het BBP, en de **overheidsschuld** moet minder dan 60 % van het BBP bedragen (of moet aanzienlijk worden verlaagd (met 5 % per jaar gedurende 3 opeenvolgende jaren - herziening van 2011: „Six Pack”).

Het pact is verschillende malen gewijzigd: Herziening van 2005, Six Pack (2011), Two Pack (2013) en het Verdrag inzake Stabiliteit, Coördinatie en Bestuur, waaronder het Budgetair Pact (2013).

Het **Six Pack** (2011) omvat zes wetgevingsmaatregelen, waarvan vier maatregelen het Stabiliteits- en Groeipact versterken, en voegde een **uitgavencriterium** toe aan de doelstellingen op **middellange termijn (MTD)**: de jaarlijkse verhoging van de overheidsuitgaven mag niet hoger zijn dan een bepaald referentiepercentage gebaseerd op de potentiële groei van het bbp op middellange termijn, zodat de groei bijdraagt tot het verminderen van de overheidsschuld en niet tot het verhogen van de overheidsuitgaven. Het pakket voorziet ook in een nieuw toezichtmechanisme, de **Procedure voor Macroeconomische onevenwichtigheden**, met inbegrip van een **Mechanisme voor Vroegtijdige Waarschuwing** dat elke macro-economische onevenwichtigheid signaleert door middel van de opvolging van 11 indicatoren (zie "Om meer te weten 5").

⁵**Criteria van Maastricht (1992) - convergentiecriteria voor de invoering van de euro:**

1. Begrotingstekort < 3% van het BBP
2. Overheidsschuld < 60 % van het BBP
3. Inflatie: de snelheid waarmee de algemene prijsniveaus in een land in één jaar tijd stijgen mag maximaal 1,5 procentpunt hoger zijn dan de inflatie in de drie best presterende landen in de eurozone op een gegeven ogenblik.
4. Rentevoeten: Niet meer dan 2 procentpunten hoger dan het gemiddelde van de drie EU-landen die het best presteren inzake prijsstabiliteit.
5. Wisselkoersen: de wisselkoers (de prijs waartegen een valuta kan worden geruild voor een andere) van het land moet binnen een bepaalde schommelingsmarge blijven, en dit om aan te tonen dat de economie stabiel genoeg is om de euro in te voeren.

4. Europees semester

Om gezonde overheidsfinanciën, de bevordering van de economische groei en het voorkomen van buitensporige macro-economische onevenwichtigheden binnen de Europese Unie te garanderen, heeft de Unie een tijdschema opgesteld dat men het **Europees semester** (cyclus van 6 maanden) noemt. Deze nieuwe werkmethode, die sinds 2011 van kracht is, heeft als doel besmettingseffecten tussen de verschillende onderdelen van het economische beleid tegen te gaan.

Deze cyclus bestaat uit de volgende fasen:

In de **voorbereidende fase** (november), publiceert de Commissie haar **Jaarlijkse Groeianalyse (JGA)** , gebaseerd op de **analyse van de huidige situatie en de follow-up van de voorgaande cyclus**. De analyse bepaalt de EU-prioriteiten die de economische groei en werkgelegenheid van het volgende jaar zouden moeten bewerkstelligen. De **JGA** bevat een beoordeling van de vorderingen die al dan niet gemaakt zijn om de doelstellingen van de Europa 2020-strategie te behalen (zie "Om meer te weten 6"), en een verslag over de werkgelegenheid. Tegelijkertijd publiceert de Commissie haar Waarschuwingsmechanismeverslag, die een lijst bevat van de lidstaten die te maken zouden kunnen krijgen met economische onevenwichtigheden en waarvoor een gedetailleerdere economische balans zal moeten worden opgemaakt. In november brengt de Commissie ook advies uit over de begrotingsplannen (zie Two Pack) van de lidstaten van de eurozone en over de economische **partnerschapsprogramma's** (voor de lidstaten van de eurozone met een buitensporig begrotingstekort).

Tijdens de **eerste fase** (maart) waarin de **Europese beleidslijnen worden uiteengezet**, baseren de staatshoofden en regeringsleiders (Europese Raad) zich op de jaarlijkse groeianalyse van de Commissie om de **richtsnoeren van de EU** met betrekking tot het nationale beleid te bepalen. Op haar voorjaarstop doet de Europese Raad voorstellen rond budgettaire en structurele hervormingen, alsook rond potentiële groeisectoren.

De **tweede fase** is gericht op de **doelstellingen, het beleid en de programma's van elke lidstaat** (april, mei/juni):

De lidstaten dienen hun **stabiliteits- of convergentieprogramma** in (april) om de houdbaarheid van hun openbare financiën aan te tonen. Ze dienen ook hun **nationaal economisch hervormingsprogramma** in, dat moet aantonen dat er maatregelen zijn genomen voor een slimme, duurzame en inclusieve groei (**Europa 2020**- zie "Om meer te weten 6"). De Commissie beoordeelt deze programma's en doet landenspecifieke aanbevelingen. De Europese Raad kijkt vervolgens deze **aanbevelingen** na. (Zie schema: Wie doet wat in het Europees semester?).

In de **laatste uitvoerende fase** (eind juni, begin juli) geeft de Raad haar formele **goedkeuring** aan de landenspecifieke aanbevelingen.

Wie doet wat in het economisch bestuur: Binnen de economische en monetaire unie (EMU) wordt de verantwoordelijkheid voor het economisch beleid gedeeld tussen:

→ **De Europese Raad**

Staatshoofden en regeringsleiders van de **Europese Unie**. Zij definiëren de belangrijkste politieke richtlijnen.

De eurozonetop : Gaat minstens 2 keer per jaar door (voorzitter verkozen voor 2,5 jaar, gelijktijdig met de voorzitter van de Raad)

→ **De raad van de EU (of kortweg: de Raad)**

De ministers van de Europese Unie. Zij coördineren het beleid, spreken zich uit over de voorstellen van de Commissie en nemen beslissingen die bindend kunnen zijn.

→ **De landen van de Europese unie**

Stellen hun nationale begrotingen op binnen het kader van de opgelegde limieten wat betreft het tekort en de schuld, en leggen hun structurele beleidsmaatregelen vast voor de arbeidsmarkt, het pensioenstelsel en de kapitaalmarkten.

→ **De Eurogroep**

Ministers van Financiën van de **eurozone** (+ permanente voorzitter). Zij coördineren beleidsmaatregelen die van gemeenschappelijk belang zijn voor de eurozone.

→ **De Europese Commissie**

Stelt richtlijnen rond het budgettair en economisch beleid voor aan de Raad en is verantwoordelijk voor de follow-up en het toezicht op de uitvoering van de besluiten van de Raad (d.w.z. de verbintenissen van de lidstaten zelf).

→ **Het Europees Parlement**

Deelt de wetgevende macht met de Raad en oefent democratisch toezicht uit op het economisch beleid, met name in het kader van de **economische dialoog**.⁷

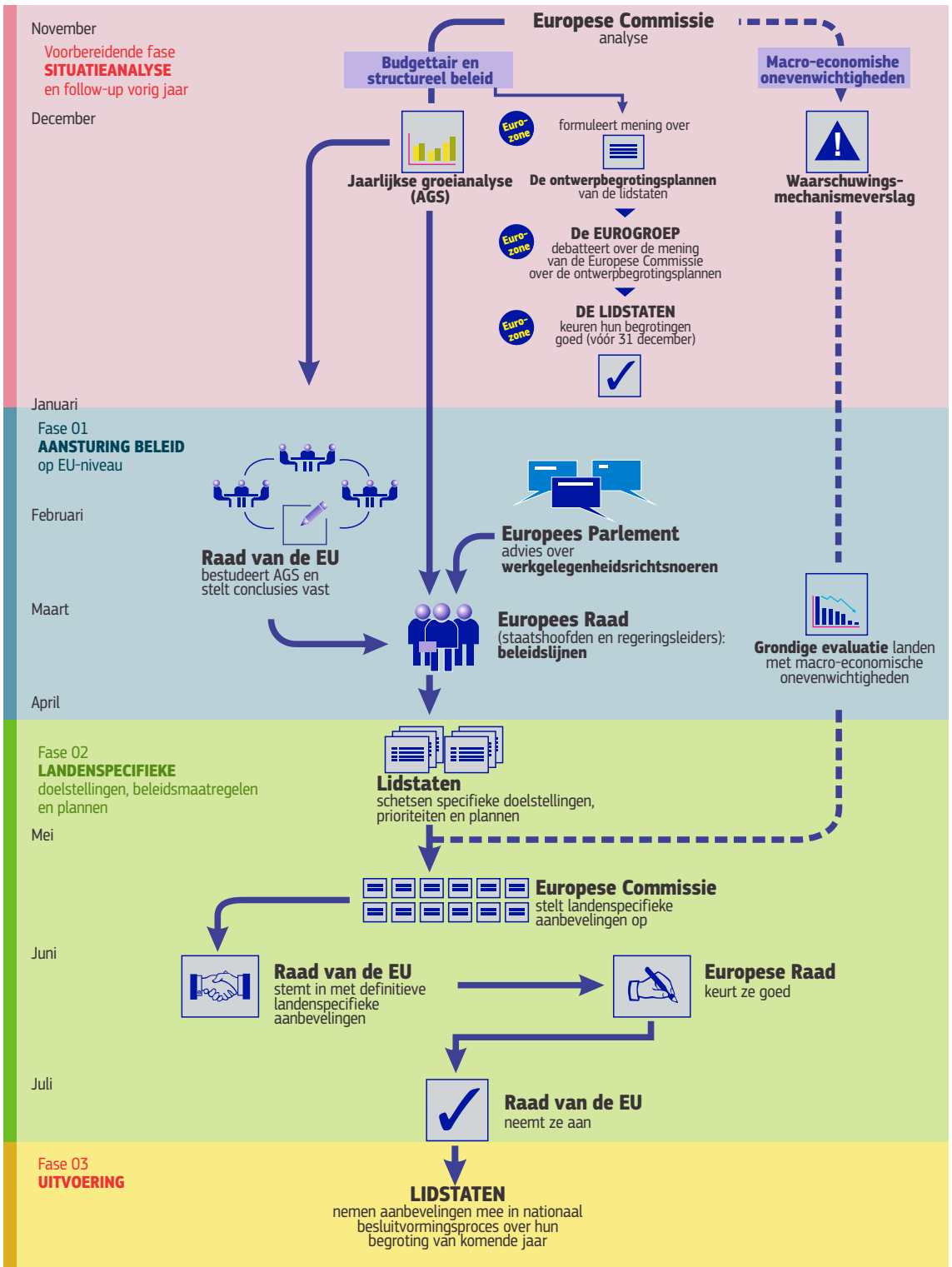
→ **De Europese Centrale Bank**

Voert onafhankelijk het monetaire beleid voor de eurozone, met prijsstabiliteit als voornaamste doel.

⁷ **Economische dialoog**

Het Europees Parlement kan de voorzitter van de Raad, de Commissie en, in voorkomend geval, de voorzitter van de Europese Raad of de voorzitter van de eurogroep verzoeken om aangelegenheden in verband met het Europees semester te bespreken. Ook individuele lidstaten kan de mogelijkheid worden geboden om aan de gedachtewisseling deel te nemen.

Wie doet wat in het Europees semester?

Op het einde van het jaar begint een nieuwe cyclus, wanneer de Commissie een overzicht geeft van de economisch situatie in haar jaarlijkse groeianalyse voor het komende jaar.

5. Toezichtsmechanismen

→ Toezichtmechanismen voor de **Begrotings**onevenwichtigheden

Het belangrijkste instrument is het **Stabiliteits- en Groeipact** dat 2 essentiële criteria bevat: Het **begrotingstekort** (< 3 % van het bbp) en de **staatsschuld** (< 60 % van het BBP, of verlagen met minstens 5 % per jaar gedurende 3 opeenvolgende jaren). **Een buitensporig tekort of schuld** kan worden toegestaan als deze waarden worden overschreden, behalve in uitzonderlijke omstandigheden (**recessie** of wanneer de financiering van investeringen gericht is op het aanbrengen van structurele verbeteringen in de economie, bv. investeringen in het pensioenstelsel, infrastructuur enz).

Aanbevelingen in de vorm van een gedetailleerde routekaart leggen de termijnen vast voor de uitvoering van de corrigerende maatregelen. De overheden moeten op systematische wijze verslag uitbrengen aan de Europese Commissie in verband met de vooruitgang. Financiële sancties (alleen voor de lidstaten van de eurozone) worden geleidelijk aan opgelegd als aanbevelingen niet worden opgevolgd. In eerste instantie gaat het om een depositogarantie bij de ECB, maar deze kan worden omgezet in een boete waardoor het land zijn geld niet meer terugkrijgt. De sancties kunnen automatisch worden toegepast, tenzij een gekwalificeerde meerderheid van lidstaten zich daartegen verzet in de Raad (omgekeerde gekwalificeerde meerderheid - verbetert de besluitvorming).

→ Mechanismen voor toezicht op **macro-economische** onevenwichtigheden :

Naast versterking van de begrotingsvoorschriften heeft de EU een nieuw toezichtskader ingevoerd, de procedure voor macro-economische onevenwichtigheden (Six Pack 2011). Dit omvat een vroegtijdig **waarschuwingmechanisme** dat **sneller macro-economische onevenwichtigheden** zou moeten kunnen detecteren. De procedure bestaat uit een scorebord met 11 macro-economische indicatoren waaronder **exportmarktaandeel**, loonkosten, schulden in de privésector, overheidsschuld, werkloosheidsgraad, de **vastgoedprijzen**⁸, enz. Dit alarmsysteem pleit voor **grondige analyses** voor bepaalde landen. Zodra macro-economische onevenwichtigheden worden vastgesteld, wordt de lidstaat verzocht maatregelen te nemen om te voorkomen dat de situatie verslechtert. Indien de onevenwichtigheden buitensporig zijn, moet de lidstaat de aanbevolen maatregelen

⁸ Voorbeeld: In de loop van de 10 jaar voor de lancering van de Euro, daalden de interestvoeten voor hypotheeklen in alle EU-landen, wat de maandelijkse afbetaling van een huis deed verminderen. Deze situatie veroorzaakte echter een stijging van de vastgoedprijzen en een uitbreiding van de bouwsector. Toen de financiële crisis toesloeg hadden vele huishoudens, maar ook bouwbedrijven, zich diep in de schulden gestoken, waardoor de prijzen weer kelderden. Dit is de reden waarom een procedure van macro-economische onevenwichtigheden in werking wordt gesteld zodra de stijging van de huizenprijzen ten opzichte van de uitgaven van de huishoudens meer dan 6% bedraagt, aangezien ook de schuldenlast van de particuliere sector een land kwetsbaarder kan maken voor economische schokken.

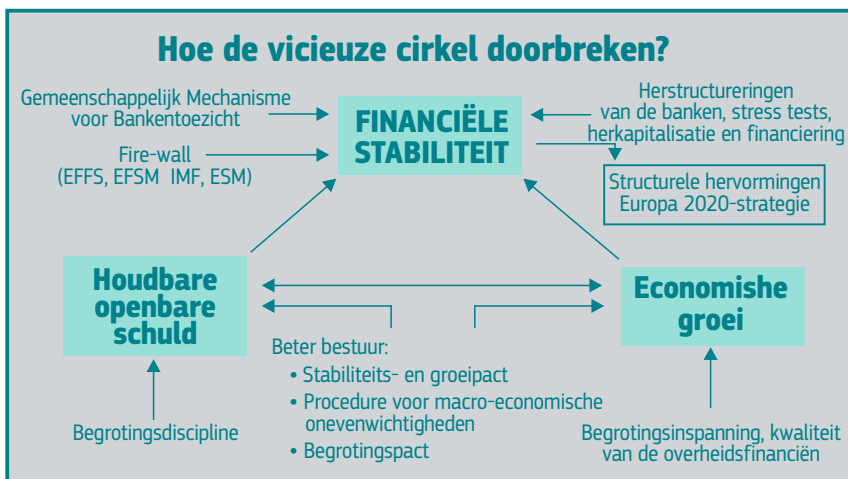
Een andere belangrijke macro-economische indicator = exporttaandeel van elk EU-land naar landen buiten de EU. De indicator kijkt naar de verandering van de gemiddelde totale waarde van de uitgevoerde goederen en diensten over de laatste 5 jaar. De alarmbel gaat rinkelen bij een daling van 6% of meer.

⁹ **Grondige analyse** : onderzoek door de Europese Commissie om de omvang en de aard van de economische onevenwichtigheden te beoordelen.

nemen volgens een duidelijke tijdslijn om de economie weer in evenwicht te brengen, zoniet worden sancties toegepast.

→ **Toezichtsmechanismen op structurele hervormingen om het concurrentievermogen te bevorderen**

In 2011, werd het **competitiviteitspact** of **Euro Plus-pact** ondertekend door de lidstaten van de eurozone (+ 6 landen BG, DK, LT, LI, PL en RO), dat de economische coördinatie tussen de deelnemende lidstaten versterkt. Het is gericht op versterking van het concurrentievermogen, en moedigt groei en een sterkere economische convergentie tussen de betreffende landen aan. De nadruk wordt gelegd op de belangrijkste beleidsterreinen die onder de bevoegdheden van de lidstaten vallen, zoals het concurrentievermogen, de werkgelegenheid en de houdbaarheid van de overheidsfinanciën. De verschillen in concurrentievermogen leiden namelijk tot grote onevenwichtigheden binnen de interne EU-handel en kritieke situaties in bepaalde lidstaten die hierdoor niet meer kunnen produceren aan concurrerende prijzen. De deelnemende landen hebben zich geëngageerd om een reeks concrete maatregelen te nemen die jaarlijks herzien worden door de staatshoofden en regeringsleiders.

6. Strategie Europa 2020

Met de Strategie Europa 2020 wil de Europese Unie een **competitievere economie** met een **hogere tewerkstellingsgraad bewerkstelligen**.

→ Prioriteiten:

'Slimme groei' → door te investeren in onderwijs, onderzoek en innovatie (Digitale Agenda voor Europa, Innovatie-Unie, Jeugd in beweging);

'Duurzame groei' → door voorrang te geven aan een **koolstofarme economie en een competitief bedrijfsleven** (efficiënt gebruik van hulpbronnen, een industrieel beleid aangepast aan de mondialisering);

'Inclusieve groei' → met de nadruk op het scheppen van **werkgelegenheid en het terugdringen van armoede** (een strategie voor het aanleren van nieuwe vaardigheden en het scheppen van banen, een Europees platform tegen armoede).

Een systeem voor economisch bestuur werd ingevoerd om de beleidsmaatregelen tussen het nationale en het Europese niveau te coördineren. Tijdens de voorbereidende fase van het Europees semester publiceert de Europese Commissie haar **jaarlijkse groeianalyse** (JGA), met een analyse van de vooruitgang van de uitvoering van de doelstellingen van Europa 2020.

→ 5 te verwezenlijken doelstellingen voor 2020:

- **Werkgelegenheid:** werk voor 75 % van de EU-bevolking in de leeftijdsgroep 20-64 jaar.
- **Onderzoek en ontwikkeling:** investering van 3 % van het BBP in onderzoek en ontwikkeling.
- **Klimaatverandering en duurzame energie:** vermindering van de uitstoot van broeikasgassen met 20 % ten opzichte van 1990, 20 % meer energie-efficiëntie en 20% van het energiegebruik uit hernieuwbare bronnen.
- **Onderwijs:** verlaging van het percentage vroegtijdige schoolverlaters tot minder dan 10 % en een getuigschrift van hoger onderwijs voor minstens 40 % van de bevolking in de leeftijdsgroep van 30-34 jaar.
- **Bestrijding van armoede en sociale uitsluiting:** minstens 20 miljoen minder mensen die risico op armoede en sociale uitsluiting lopen.

7. Blauwdruk naar een echte economische en monetaire unie

Dit project zet uiteen hoe de huidige architectuur van de economische en monetaire unie in de komende maanden en jaren kan worden versterkt.

Op korte termijn (6 - 8 maanden): voorrang verlenen aan de uitvoering van de bestuurs-hervormingen waartoe reeds is besloten (Six Pack, Two Pack, gemeenschappelijk toezicht-mechanisme voor banken en een gemeenschappelijk resolutiemechanisme om banken in moeilijkheden te helpen).

Op middellange termijn (18 maanden - 5 jaar): versterking van de budgettaire capaciteit van de eurozone dankzij een instrument voor convergentie en concurrentievermogen. Deze speciale begrotingscapaciteit moet op eigen inkomstenbronnen berusten en moet voldoende zijn om de structurele hervormingen in de noodlijdende economieën te financieren. De oprichting van een schuldaflossingsfonds en Europese staatskasbons kan ook worden overwogen (hiervoor is echter een wijziging van het Verdrag nodig) om de schuldafbouw te vergemakkelijken en de financiële markten te stabiliseren.

Op langere termijn (meer dan 5 jaar): een onafhankelijke begroting voor de eurozone, om aan de economische en monetaire unie de financiële middelen te geven die nodig zijn om de lidstaten die kwetsbaar zijn voor economische schokken te ondersteunen. Een geïntegreerd economisch en budgettair bestuur zou een gemeenschappelijke afgifte van overheidsschuld mogelijk kunnen maken, waardoor de werking van de markten en het monetaire beleid zou moeten verbeteren. Dit zou het sluitstuk moeten vormen van de economische en monetaire unie.

Enkele nuttige links

Videos

- **Sterker dan tevoren uit de crisis: „De Europese visie”**
<http://ec.europa.eu/avservices/video/player.cfm?ref=1074443&videolang=nl&sitelang=en>
- **Europarl TV: Het "Hoe Werkt Dat?"- kanaal**
Het stabiliteits- en groeipact, de Europese Raad
<http://www.europartv.europa.eu/nl/player.aspx?pid=ee675f3c-e6d9-45fe-a9a7-a1ac011fa445>

Artikels, brochures, studies

- **Reeks "De Europese Unie in het kort"**
(DG COMM, Directoraat-generaal Voorlichting)
<http://bookshop.europa.eu/nl/bundles/the-eu-explained-cbsciep20wkgkAAAE.xjhtLxJz/>
- **"De Europese economie verklaard"**
(DG ECFIN, Directoraat-generaal Economische en Financiële zaken)
http://ec.europa.eu/economy_finance/explained/index_nl.htm
- **Economisch bestuur van de Europese Unie**
 - **De Economische en Monetaire Unie en de euro:**
Werken aan stabiliteit, groei en welvaart in heel Europa
http://europa.eu/pol/emu/index_nl.htm
 - **De Europese groeistrategie Europa 2020**
http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/priorities/index_nl.htm
- **Europa 2020 in België**
http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/belgium/national-reform-programme/index_nl.htm
- **Het Stabiliteits- en Groeipact**
http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/index_en.htm
- **Het economisch bestuur van de EU in een notendop** – Memo
http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-979_nl.htm

- **Europees semester 2014: versterken van het herstel** – Persbericht
http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1064_nl.htm
- **The 2013 Annual Growth Survey: Frequently Asked Questions** – Memo
http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-910_en.htm
- **Europa uit de crisis tillen: landenspecifieke aanbevelingen 2013** – Persbericht
http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-463_nl.htm
- **Procedure voor macro-economische onevenwichtigheden**
http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/macroeconomic_imbalance_procedure/
- **De Commissie neemt stappen in het kader van de buitensporigtekort-procedure** – Memo
http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-463_nl.htm

Spel

€conomia – Het monetairbeleidsspel

<http://www.ecb.int/ecb/educational/economia/html/index.nl.html>